

УИЛЯМ САРОЯН ТРЕТИЯТ ДЕН НА КОЛЕДА

Превод от английски: Нели Константинова, 1971

chitanka.info

Донълд Ефоу, момче на шест години и три месеца, чакаше на ъгъла на Трето авеню и 37-а улица. Тук преди час сърдитият му баща го бе оставил за една минута, докато вземе от магазина някои неща за Елис. Тя беше болна, кашляше и плачеше. Елис бе тригодишна и цялата нощ бе държала всички будни. Сърдитият баща на Донълд, Хари, се вбеси от врявата и си го изкара на майката. Мама се казваше Мейбъл. „Мейбъл Луиза Аткинз Фернандес, преди да се омъжа за Хари Ефоу“ — чу я веднъж момчето да казва на човека, който бе дошъл да подмени счупеното стъкло в кухнята. „Съпругът ми има по майчина линия индианска жилка, аз пък — по бащина. Фернандес звучи по-скоро като испанско или мексиканско име, отколкото като индианско, но баща ми все пак имаше индианска кръв. Обаче никога не сме живели сред тях, както правят някои метиси. Все в градовете сме живели.“

Момчето беше облечено в износени дрехи — комбинезона и карираното сако на баща му, което, ако не му седеше толкова зле, можеше да мине за палто. Единствено ръкавите бяха скъсени според ръцете му. Не стигаше джобовете си и непрекъснато триеше ръце, за да се постопли. Беше вече единайсет сутринта.

Бащата на Донълд бе влязъл някъде и съвсем скоро щеше да се върне и да се приберат у дома, та мама да даде на Елис млякото и лекарствата, за да не плаче и да не кашля, а мама и татко вече да не се карат.

Това „някъде“ беше кръчмата на Хейгърти. Имаше два входа — откъм ъгъла и откъм страничната улица. Пет минути след като бе влязъл, Хари Ефоу се измъкна през изхода на 37-а улица. *Забравил* беше момчето навън, просто му се щеше да се измъкне за малко и от него, и от всички останали. Беше си позволил само едно уиски, защото струваше скъпо — четвърт долар. Прекалено много за едно малко уиски. Гаврътна го, излезе бързо от кръчмата и отмина. Смяташе да се върне след няколко минути за момчето, да купят храна и лекарства за болното дете и да се приберат у дома. Но случи се така, че той просто продължи да крачи по-нататък.

Най-сетне Донълд влезе в заведението и видя, че не прилича на никой от магазините, в които го бяха водили. Един мъж в бяло сако го видя и рече:

— Тук не може да влизаш. Отивай си в къщи.

— Къде е татко?

— Тук ли е бащата на момчето? — извика мъжът и всички в заведението, седем души, се обърнаха и погледнаха Донълд. Погледнаха го само за миг и после продължиха да пият и разговарят.

— Баща ти го няма — каза мъжът.

— Хари — рече Донълд. — Хари Ефоу.

— Никакъв Хари Ефоу не познавам. Върви си у дома.

— Той ми каза да го почакам навън една минута.

— Аха. Само че тук влизат много хора да изпият по нещо и си тръгват. И той може да е минал. Като ти е казал да чакаш навън, най-добре го чакай там. Тук не бива да стоиш.

— Навън е студено.

— Знам, че навън е студено — рече барманът. — Но тук не бива да стоиш. Чакай навън, както ти е казал баща ти, или си върви в къщи.

— Не знам как — каза момчето.

— Не знаеш ли адреса?

Момчето явно не разбра въпроса, затова барманът се опита да му го каже иначе.

— Не знаеш ли номера на къщата и името на улицата?

— Не. Ние излязохме да купим лекарства за Елис.

— Да, разбирам — каза търпеливо барманът. — И освен това знам, че навън е студено, но все пак чакай го отпред. Не мога да държа деца в заведението.

От една маса се надигна някакъв хилав, към шейсетгодишен човек, който едва се държеше на крака, и се приближи до бармана.

— Аз ще отведа момчето в къщи, ако може да ми покаже пътя.

— Сядай там! — каза барманът. — То не знае пътя.

— Може би го знае — каза човекът. — И аз съм имал деца, а улицата не е място за малки момчета. С удоволствие ще го заведа в къщи при майка му.

— Ясно, но по-добре си стой на мястото.

— Хайде да те заведа в къщи, синко — рече старецът.

— Сядай там! — почти изкрещя барманът и старецът се обърна учуден.

— Ама ти за какъв ме мислиш? — каза меко той. — Момчето е уплашено, премръзнало и има нужда от майка си.

— Седни, ако обичаш — каза барманът. — Знам какво му е на момчето. А ти не си човекът, който да го заведе у дома при майка му.

— Но все *някой* трябва да го заведе у дома при майка му — каза меко старецът и хлъцна. По износените му груби дрехи барманът разбра, че ще са от някое благотворително дружество. Сигурно имаше не повече от трийсет-четирийсет цента за бира, а и те по всяка вероятност са били изпросени.

— Днес е третият ден на Коледа — продължи старецът. — Бива ли да оставим това безпомощно дете на улицата? Та празникът още не е отминал!

— Ей, какво става там? — провикна се от мястото си друг.

— Нищо няма — отвърна барманът. — Бащата на това момченце му е казал да го чака отпред, това е. — После се обърна към Донълд Ефоу. — Ако не знаеш как да се прибереш, почакай просто навън, както ти е казал баща ти. Той всеки момент ще се върне да те вземе. А сега да те няма!

Момчето излезе от кръчмата и застана там, където бе чакало вече над един час. Старецът се надигна след него.

Барманът заобиколи бара, хвана го за рамото пред летящата врата, обърна го и го отведе на масата му.

— Сядай сега — тихо каза той. — Не ти е работа да се грижиш за момчето. За себе си се погрижи. Аз ще гледам да не му се случи нещо.

— Ти за какъв ме мислиш, все пак? — повтори старецът.

Барманът, нисък, набит ирландец, надхвърлил петдесетте, огледа улицата през стъклото на вратата, обърна се и рече:

— Ти откога не си се поглеждал в огледало? И до ъгъла няма да стигнете, ако ти водиш момчето.

— Защо да не стигнем? — настоя старецът.

— Защото изобщо нямаш вид на баща, дядо или какъвто и да било на това момче.

— И аз съм имал деца — уморено отвърна старецът.

— Разбирам — рече барманът, — но все пак не се бъркай. На едни е дадено да бъдат добри към децата, на други — не, и толкоз. — Донесе бутилка бира на масата и я постави до празната чаша. — Тази бутилка е от мен — каза той. — Ние с теб понякога можем да си позволим да бъдем добри един към друг, но не ни е дадено да

проявяваме доброта към едно дете, когато баща му е сигурно някъде наблизо. Стой си тук и си пий бирата.

— Не ти ща гадната бира. Не можеш мен да ме държиш като арестант в мръсната си кръчма.

— Просто стой тук, докато дойде бащата на момчето да си го прибере, пък после си тръгвай, когато ти скимне.

— Още сега искам да се махна оттук. Не мога да понасям, като ми нареждат какво да правя. Ако ме знаеше какъв човек съм, сигурно иначе щеше да ми говориш.

— Добре — рече барманът. Мъчеше се да удържи положението, за да не стават скандали, и се надяваше, че ще разубеди стареца да помага на момчето. — Разправи ми нещо за себе си и сигурно няма да ти говоря повече така. Ще видиш, че няма.

Барманът със задоволство отбеляза, че старецът си отля от бирата. Наблюдаваше го, докато отпива, а той каза:

— Името ми е Алгейлър, това е то.

Отпи пак от бирата, а барманът чакаше да продължи. Стоеше на края на бара, за да понаглежда и момчето на улицата. То търкаше ръце, но не се чувстваше кой знае колко зле. Свикнало беше с всякакви несгоди, изглежда не му тежеше много и да чака баща си на улицата.

— Алгейлър — повтори старецът и продължи да си мърмори. Барманът не го чуваше какво приказва, пък и това нямаше никакво значение, щом старецът вече се е поуспокоил. Прибрал се бе пак в себе си — където му е мястото.

В кръчмата влезе една жена, която от седмица насам идваше всеки ден по обяд. Водеше фокстериер на каишка.

— Навън на студа стои едно момченце. Чие е? — попита тя.

После огледа масите и стисна изкуствените си челюсти. Кучето заподскача в краката ѝ, отпуснало се от топлината.

— Всичко е наред — каза барманът, — баща му отиде да свърши някаква работа. Ей сега ще се върне.

— Аха. Хубаво, ако се върне наистина ей сега — рече жената. — Не мога да понасям бащи, които оставят децата си да ги чакат на улицата.

— Алгейлър — каза високо старецът, извъръщайки се.

— Какво каза, стар пиян скитнико? — попита жената. Кучето се хвърли към стареца, обтягайки каишката, и изляя няколко пъти.

— Няма нищо — любезно каза барманът. — Просто си каза името.

— Хубаво, ако не е казал нещо друго — рече жената и пак стисна изкуствените си челюсти.

Кучето също се успокои, но продължаваше да подскача. Беше с палтенцето, което тя винаги му навличаше в студено време, макар и хич да не топлеше краката му, а всъщност те най-много измръзваха.

Барманът наля халба бира на жената и тя отпи, застанала до бара. После седна на столчето, а кучето спря да подскача и се заоглежда наоколо.

Барманът занесе на Алгейлър още една бира за своя сметка и без да си продумат, дори без да се спогледат, се разбраха, че ще карат тъй.

Пред входа откъм 37-а улица влезе мъж, прехвърлил трийсетте, и си поръча царевично уиски. Лицето му с грижливо поддържани мустачки се стори доста познато на бармана. Като наля чашата, той попита съвсем тихо, без да го чуе друг:

— Онова момченце навън не е ли твой син?

Когато чу въпроса, мъжът тъкмо надигаше чашата. Погледна над нея бармана, обърна я на един дъх и без да продума, тръгна към прозорците да погледне момчето. После се обърна към бармана и поклати глава. Поиска още едно царевично уиски, изпи го и си излезе. Мина край момчето, без изобщо да му обърне внимание.

Като привърши втората бира за сметка на заведението, Алгейлър задряма на масата, а жената с фокстериера взе да разправя на бармана нещо за кучето си.

— Тайпи го имам, откакто се е родил — говореше тя, — и досега никога не сме се разделяли. Нито за миг.

Към дванайсет и четвърт влезе един добре облечен господин и поръча „Джони Уокър“ — черен етикет — с лед и малко сода, но веднага се поправи: червен етикет. Като го изпи, запита:

— Къде ви е телевизорът?

— Нямаме телевизор.

— Да нямате телевизор? — учуди се мъжът. — Че какъв бар е това? И през ум не ми е минавало, че в Ню Йорк може още да има барове без телевизор. И с какво развличате клиентите?

— Имаме само мюзик-бокс.

— Добре, добре — каза мъжът. — Щом имате само мюзик-бокс, значи имате само мюзик-бокс.

— Какво ви се слуша?

— Все едно. — Човекът хвърли поглед по заглавията на различните плочи в мюзик-бокса и попита: — Какво ще кажете за „Звънтете, камбанки“ в изпълнение на Бени Гудман?

— Както искате — рече барманът.

— Добре — каза мъжът и пусна монета. — Тогава „Звънтете, камбанки“.

Автоматът включи, мъжът седна пак на бара и барманът му приготви още едно уиски с лед. Плочата засвири и като чу началото, мъжът рече:

— Това не е „Звънтете, камбанки“. Друго е.

— Неправилно сте натиснали бутона.

Момченцето влезе пак. Барманът му извика да се маха, но музиката гърмеше много силно, затова той отиде до момчето и отново го изведе навън.

— Къде е моят татко? — попита Донълд Ефоу.

— Ей сега ще се върне. Стой там и го чакай.

Така продължи до два и половина, после заваля сняг. Барманът издебна удобен момент, излезе и доведе момчето вътре. После прескочи до кухнята и му донесе нещо за ядене. Момчето седна на един сандък зад бара, скрито от погледите, и почна да яде от сложената на друг сандък чиния.

Като се нахрани, взе да задрямва. Барманът му направи легло от няколко празни бирени каси, застла ги с палтото си и три стари престилки, измъкнати от сандъка за пране, и го зави със сакото си. Откакто го въведе вътре, не бяха продумали и дума и сега, приютено и полузадрямало, момчето се усмихна през сълзи.

Сутрешните клиенти вече си бяха отишли, включително Алгейлър и старата с изкуствените челюсти и фокстериера, а докато момчето спеше и барманите се бяха сменили.

Навън се мръкна, бушуваше виелица. Момчето погледа малко снега, после се обърна към бармана.

— Върна ли се татко? — запита то.

— Не още — отвърна барманът. После приклезна, за да може да говори с него. — След няколко минути свършвам работа и ще се

опитам да те заведа у вас, ако можеш да ми посочиш къщата, като я видиш.

— Не се ли върна татко?

— Не, не е. Може да е забравил къде те е оставил.

— Той ме остави точно тук — каза момчето, сякаш това беше невъзможно да се забрави. — Точно тук, отпред.

— Знам.

От кухнята се показва барманът от нощната смяна, също с бяло сако, и забеляза момчето.

— Кое е това дете, Джон? От твоите ли е?

— Да — отвърна той, защото нямаше нужда да разправя какво е станало.

— Откъде му е това сако?

Момчето попремига и се загледа в земята.

— Една моя стара дреха — отвърна барманът. — Има си и свои собствени, разбира се, но много обича да носи *това* палто.

Момчето вдигна удивено очи към бармана.

— Да, такива са децата, Джон — каза другият барман. — Все им се иска да приличат на бащите си.

— Точно тъй.

Той свали бялото сако, облече своето и палтото и хвана момчето за ръка.

— Лека нощ — каза той, другият му пожела същото и го проследи с поглед, докато излезе на улицата с момчето.

Минаха мълчаливо три преки и после влязоха в дръгстора и седнаха в ъгъла.

— Горещ шоколад или сладолед ванилия?

— Не знам.

— Чаша шоколад, един ванилов сладолед и сода — поръча барманът на сервитьорката и като плати на касата, зае се със сладоледа, а момчето — с шоколада. После излязоха отново на снега.

— А сега помъчи се да си спомниш накъде живееш. Ще можеш ли?

— Не знам накъде.

Барманът спря в снега, мъчейки се да измисли какво да направи, но нищо не му идваше на ум.

— Е, добре де — каза накрая. — Искаш ли да останеш у дома тази нощ с моите деца? Имам две момчета и едно момиченце. Ще ти приготвим място да спиш. А утре баща ти ще дойде да те вземе.

— Ще дойде ли?

— Положително.

Продължиха да крачат в беззвучния сняг и по едно време барманът дочу тихия плач на момчето. Не се опита да го утешава, защото знаеше, че нищо не може да го утешава. Самото момче не искаше това, просто хлипаше си тихичко и вървеше до своя приятел. Чувало бе за скитници, чувало бе за лоши хора и му се струваше, че това е едно и също, но този тук беше човек, какъвто не бе срещало дотогава, а не беше нито скитник, нито лош човек. И въпреки това то се чувстваше ужасно самотно без своя сърдит баща.

Заизкачваха се по някакви стъпала, затрупани със сняг, и приятелят му рече:

— Ей тук живеем. Ще хапнем нещо топло и после ще си легнем, а утре баща ти ще дойде да те вземе.

— Кога ще дойде? — попита момчето.

— Сутринта — отвърна приятелят му.

Когато влязоха в светлата къща, барманът видя, че момчето е престанало да плаче, престанало може би до края на живота си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.